

SVĚTOZOR

Ročník XXIX

V Praze, 1. listopadu 1895

Číslo 51 (1450)

SKLENÍKÉ

Napsal Karel F. Ráš, P. O. HVEZDOSLAVA

VII

Sedou, prašnou silnici valila se zvolna široká kola dvorského vozu, před nímž těžce dupal pár bílých, dlouhých volů. Šli krok co krok, hřbety měli mokré a z růžových tlam visely jim chumáče pěny.

Celedín Flanderka, krátký široký muž s rudým, měsícovitým obličejem, seděl nad vojt, kořenku měl v koutku, hulil a daleko odpířoval.

Chvilkami ohlédl se za sebe na vůz, na jehož ploše leželo nížke, reznou plachtou úplně zakryté zboží, zabal, jakoby to zboží obkuroval, a tvářemi rozlila se mu čistá blaženost.

Na zatáčce spatřil malého baráčníka Sulistu; jel do polí, ale jen s trakařem, na němž seděl buclatý kluk, nejmladší z púltuctu.

Sulista měl čepici na uchu, na hbitých nohou rezné nohavice a nad nimi na hrubé košili, s rukávy vyhrnutými, podkasanou modrou zástěru.

Jel vesele a klukovi ryně zpíval.

Setkav se s panským povozem, podíval se na Flanderku, potom na vůz, zastavil a povídal: »I heleďte, Vášo — co pak to vezeš?«

Váša se pousmál a vyndav kořenku ze zubů, povídal s vážnou důkladností:

»Naši paní něco do pokoje — přišlo to po železnici.«

»I sajraj!« podivil se Sulista a poodhrnul plachtu. »No tak trochu počkej, ať se můžu podívat! I moudijano, to jsou věci — do našeho baráku by to dveřmi nevlezlo — prosím tě, prosím tě, kde se na to hraje?«

Celedín vycenil všechny zdravé zuby a chvětivě se zasmál.

»Kde pak by se hrálo, to je teď místo skleníků!« vykládal.

»Fííí! No, tohle jsou do Bělé novoty!«

»Taky je na tom kámen — opravdovský mramor — ale nadřeli jsme se s tím — nádvorník bžel už napřed — baťče vypravoval celedín.

»A co to může stát?«

»Na avisu stálo stoja — inu, je toho

kus! — No, jdeš!« A vůz opět zvolna, ztěžka ploužil se po silnici, jež prach kouril kolem kol.

Baráčník zamýšlen ještě chvilku upjatě hleděl za povozem, potom rukávem otřel si pot, znova přehodil si kšandu a rozjev se zpíval dál...

Na trávníku, ve stínu zahradi zdi, právě naproti vratům do panského dvora seděla Tercijánka a podplétala dlouhou punčochu; umazané klouče sedlo v příkopě, škubalo zebrčky a tváře mělo již plné hnědých, šedých i zelených pruhů a skvrn.

Sařárka, ruce v kapsátech, stála vedle Tercijánky, a obě hleděly naproti povozu, jež Flanderka obkuroval.

»Tak vidíte, vždyť jsem vám povídala, že přijedou,« povídala Sařárka.

»No, tii — o se ráda podívám,« štiplavě zaskuhrala Tercijánka.

Flanderka zabočil do dvora a zastavil, hvízd, jen to vzduchem prošlo. Kořenku máje v zubech, pomalu slezl, obešel vůz a čekal.

V malé chvíli sběhlo se několik mužů, přiletěla nádvornice, přibíhala se Sařárka, vyšla i paní pojezdna, a Váša, celedín, zvolna odhrnul plachtu.

Na slaměných víších měkce uloženy ležely zabalené oba díly kredence.

»Ja to ještě hodně ustrojené, třeba že už na nádraží jsme toho hromady svlékli,« povídal Flanderka.

Dvorští lidé stáli chvíli mlčky a upřeně hleděli na vůz.

»No tak, hoši, chytte se toho!« kňkl nádvorník a plivl si do dlaně.

Výjev ze staročeské divadelní hry Selský masopust, provozované ve Staré Praze na Národopisné výstavě československé.

(Fotografie M. Adlera v Praze)

Tercijánka vloudala se až do vrat a podplétajíc dlouhou, volně visící punčochu, pozorovala, co se bude dít.

Kdo tudy jel nebo šel na pole, vida, že ve dvoře něco zvláštního skládají, zastavil se také, takže v malé chvíli stálo ve vratech několik mužů, žen i hlouček dětí.

Když se čeledínové, odneseš prvou část, vrátili k vozu, povídal jim nádvorník: »No, hoši, je to kus! Žádný by neřekl, jaká váha!«

Diváctvo ve vratech nehnulo se, až když kredec byla odnesena a Vaša zajižděl dál do dvora. Mužové hěželi ke svým trakařům nebo vozům, a ženské, nuže na zádech, srpy v ruce, utíkaly, jakoby chtěly dohonit, co jim uteklo.

Tercijánka vrátila se zase ke zdi.

»To jsem si ppp—opadla!« povídala kloučkoví, ale ten se nevyrušil.

Opět usedla do stínu a zamyšlena pletla dál; jen chvílemi zableskla jí očka a mrkla na okna panského pokoje.

Po hodné chvíli přikolébala se šafářka a červená, všechna živá vypravovala:

»Osobo, to je krásná! Má všechno hezké, ale tohle nadě všechno. Sloupky po stranách, řezby na všech rozích, bílé sklo samý květ, mramor jako snih a drží to dva dráci s vyplazenými jazyky. Jakživa jsem to neviděla!«

Tercijánka přimhouřenými očima zadívala se do jasného vzduchu, ústa se jí protáhla a konečně lákala: »Vždyť je to jako vvv—arhany, ne?« a slupavě se zachechla.

»I kde pak, to se vám zdálo — ale krásna, člověk musí stát před tím, tady jste to viděla jen ustrojené. Zrovna to všechno svítí jako zrcadlo. Ó, jemine, tohle tady nemá žádná!« čím dál ke konci tím zbožněji šafářka vzdychala.

»A má-li pak taky něco ddd—o toho?«

»Bodejt by neměla — všeho dost a dost!«

Tercijánka chvíli mírně kývala, potom sbírala punčochu a vstávajíc kázala:

»Tak pojd', ccc—ikáně! A dej vám Pánbůh ddd—obrou noc!«

»S Pánembohem, kmotra — sama se u paníčky přimluvim, abyste se taky směla podívat,« nahnulší se ke stařeně, slibovala jí šafářka.

Tercijánka se kysele usklíbala.

»I ne, ne, nic netekejte, ještě by stará Domorázková řekla, že jsem ddd—oliza. Divy světa to nejsou!«

»Jak chcete!« a šafářka hnula do dvora.

Tercijánka vzpomínala: ztělka kráčela do města.

Západní polovina náměstí topila se dosud v plném sluneční; ze zlatého roucha Mariánské sochy sršely zelenavé svity, prkenné lomenice i vyprahlé šindelové střechy němě vzdychaly zíní.

Na protější straně byl chládek, jenom ve výši, pod bílým nebem a na hřebenech střeš svítilo stejné žhavo.

Tercijánka řídouc, že paní Darbujánová s Málínkou sedí na kamenné lávce ve stínu domu, jehož anglická brídla rděla se nad šedými, skroucenými střechami šindelovými, zamítla k nim; ale každých pár kroků se zlostně obrátila, protože klouče nemohouc jí stačiti, knouřalo a křičelo.

»Ty přidáš čcc—lověku ctil!« hubovala.

»Dobry odpoledne preju,« pozdravovala úlisně »to ono se to sedí v takovémhle chládku, ten nnn—áramný dům sem ani kouska tepla nepustí,« a zálibně rozhlížela se po čistých stěnách.

»To mají pravdu, — ale když my si před nás dům sednem, ostatní kolem jdou ze zlosti domů,« chvěstala se Darbujánová.

»Ale podívejme se,« zasmála se Tercijánka.

»Ááá, slečinka pořád ppp—líná — zas nějakou pokrývku háčkuje!«

»Tak kde se honili, kde?« ptala se paní Darbujánová.

»I tak jsem támhle u zahrady seděla s punčochou. Ppp—áne, paní pojezdne už přivezli tu gredenci,« tahavě zavelebila a vážně pokyvovala.

»Ale — tak už ji přivezli?« rychle ptala

se paní, ale Málínka se zavrtěla a pokrčila nosem.

»Přivezli, přivezli!« kázala tetka.

»No tak, chvála Bohu — a je to taková sláva?« již pichlavě, šikmým, výsměšným pohledem ptala se Darbujánová.

»Jako vvv—arhany, nic jiná než vvv—arhany!«

Matka i dcera daly se do hlasitého smíchu. Darbujánka honem nevěděla, smějí-li se těm varhanám nebo její řeči.

»Ooo—pravdu, ale krásna krásná — sloupky, všelijaké točení, mmm—ramor, a je to na dvou dracích s vyplazenými jazyky!«

Málínka se znova rozesmála.

»Sss—lečinka mi nevěří!«

»I věřím — co pak myslíte, že jsem to jakživa neviděla? Takovou kredenci!« a znova se pramínkovitě chýčhtala.

»No, Bože, bodejt by to takováhle slečinka neviděla, tot já vím, ale já jsem to nikdy neviděla! Jako zrcadlo to prý svítí, a povídala šafářka, co má ta panička ddd—o toho!«

Málínka sbírala háčkování a polohlasně prozpěvujíc, vběhla do krámu.

»Sss—lečinka se na mne rozněvala — vždyť já, Bože, vím, že tady u nich je všeho, vždyť jsem to viděla, že je sss—klek!« rozplývala se Tercijánka.

»I proč pak by se rozněvala — co pak nám na paní pojezdne zálež! U dělali u nás návštěvu, a my jsme tam ani nešli. Takového panstva by nasbíral!« lhotejné proudilo z úst paní Darbujánové.

»Ttt—aky jsem to slyšela — a žádný prý jim tu návštěvu nesplatil, jen řídici!«

Paní Darbujánová jen pohodila hlavou.

»Inu, to je bude mrzet, já vím, že stará Domorázková je celá pryč — to ji bude ppp—álit. Žádný prý z domů nevyleze, ani k přátelství nejdou. Ale mně se zdá, mně se zdá, paní Darbujánová, že oni brzy budou muset chystat, povídali lidé, že ten pan Beránek —«

»I prosím jich!« paní Darbujánová ostře zarazila nadšenou řeč.

»Nnn—o, povídají to všude,« usmívala se babka.

»Už jsem jim povídala, že my nepospícháme — jaké pak spěchy, děvčeti je dobře doma. —«

»A mohl by se ženit?«

»Proč by nemohl? Teď tu dostane místo defetivní, bude mít svých pět set, a on je tuze šikovný člověk, zdvořilý, má vzdělanost —«

Tercijánka pokyvovala; potom zamyšlena, spíše jako k sobě povídala: »Já jsem tomu nechtěla věřit, protože jsem si vždycky myslila, že slečinka bude přece myslet trochu vejs než je učitel —«

Paní Darbujánová schýlila hlavu k punčochě a počítala očka.

»Vždyť jim povídám, že nepospícháme, ale proč by se nebavila, ne? Je to vzdělaný člověk, a kdo pak to je, s kým by mohla mluvit? Proto to přece nevěděla jako ta starostova — i vždyť oni vědí, i lidé si už všimli. Jestli jsme s mým o tom ani nemluvíli! To jediné, co by se mi u toho líbilo, je, že by dítě nemuselo jinak, zůstalo by doma — tuhle první patro máme prázdné, pokoje až radost — a to vědí, doma by měli všeho!«

»To je pravda! To je pravda! Nno, já se zas postrachám — tak maj' se hezky, dej Pánbůh dobrou noc — pojd', pojd' — mám to ccc—ikáně umomněný —«

Tercijánka přes náměstí loudala se k ulici. Sotva že zmizela, Málínka vrátila se k matce.

»Já nevím, že s babou hloupou mluvíš,« brněla.

»Vždyť jsem snad pro ni nevzrazovala —«

»Bude myslet, bůhvi co nám na te kredenci záleží — nevidáno —«

»No, vždyť jsem snad tak mnoho netekla, ale to ty se hned pustíš do matky!«

Málínka se vzpřímila, zhluboka, teskně vzdychla a počala opět háčkovati.

Stín domu s anglickou brídlou naláhl se až k protější podílní.

Po hrboletem dláždění šli pochodem čtyři kluci, každý prut na rameně, jenom komandant jel na něm jako na koni.

Chalupník Bartoníček, sedě na voze se žebříkou, oprať drže v ruce, volal: »Šťastnej dobrej večer!«

Ale Darbujánovy si nevšímly.

»Povídala taky o Beránkovi,« vypravovala právě paní Darbujánová.

Málínka neodpověděla.

»Už prý se o tom všude mluví —«

»Ať mluví — ne? Mně se líbí!«

»Jen tak povídám, ale buď opatrná!«

»Prosím tě, maminko!« a slečna Málínka opět pohnula rameny, utrápeně podívala se k nebi a z hluboka vzdychla.

Paní Darbujánová ještě chvíli pletla, potom sbalila punčochu, zapíchla drát a pravíc: »Musím se podívat domů, tatínek tu bude co nevidět!« odešla.

Slečna Málínka, ručky majíc složené v zadu na stuhách zástěry, volně procházela se podél domu.

Vzpomínala si na předvečejší vylet.

Ve tři hodiny odpoledne ploužila se celá společnost k lesu. Šťastně se všechna honore a někteří vybraní z panstva druhé třídy.

Málínka, s panem Beránkem i tajemníkem opět smířená, byla veselá a hláskem svým přehlušovala všechny staré, zkušené drozdy.

Byla první z celé společnosti, sama paní starostová musela doznat: »Ta slečna nás všechny baví!«

Běhala jako srnka, byla jako z cukru, tvář jí jen hořely. Sbírajíc si kytku lesních květů, tékala po pažitech, a hned zde, hned onde knítil se růžový její život. Byla samý smích a vtip, ale najednou unyle zavzdychala: »Ach, pane Beránek, já mám ráda tohle divoké kvítí!«

»Ono jest také krásné,« přivědčoval hladě si čepičnatý, rusý knír, »mně líbí se také mnohem více nežli zahradní vypěstěné kvítí.«

»Já se tady směju, dovádím,« měkce pokračovala hladě pestrá kvítka, »ale uvnitř nejsem taková. Ráda sedám o samotě, zamýšlím se a tak mi bývá smutno. Jako ondy, když jste vypravoval o tom Tylovi, nespala jsem celou noc.« Při té řeči hledala květy a nepodívala se naň.

»Je dobře být vesel, slečno, ačkoli také já rád bloudím sám. Prosím, raďte se vrátit, společnost by vás postrádala,« odpovídal vážně.

»Ach, mně je všechna společnost protivná,« vybuchla ostře, »vřete mi, kdybych otce a matku tak nemilovala, že bych navždy šla do kláštera.«

»Pane tajemníku, nazdáreček, tady jsme,« hloucně zvolal pan Beránek.

Pan tajemník bavil se s Božíčkou.

»Právě hledáme slečnu, společnost prosí, aby něco přednese!«

Málínka přednášela pak výstup: »Nevěsta, a Koho bych ráda, sborově zpívali. Ráda, ach, ráda, můj zlatý holečku, hráli. Na sejtko,« Prstýnec i »Na slepou bábu,« honili se a schovávali.

Ale Beránek byl stále plachý, na všechny strany stejné uctív. I když Málínka usedla do mechu, z košičky vyndala cukrový věneček a chroupajíc i jemu nabídl: ukousl si sice právě na tom místě, jichž dotkla se prve její ústa, ale zvláštní radosti neprojevil. A ten protivně tajemník při tom pořád jen bručel: »To pivo je jako lužín.«

Byl již podvečer, s vrcholů čepičnatých vějířů jedlových a smrkových ploužily se modravé svity, když společnost vycházela z lesa. Z polí již dýchal vlaho, skřivani zmklí, ale za to křepelka jásavě pozdravovala.

Bělejší vyletníci šli luční stezkou: napřed Málínka, potom Beránek, Božíčka, tajemník, paní doktorová, dva studenti gymnasié s měšťanskými dcerkami, dále paní starostová, Darbujánová, poštmistrová, řídici, ctihodní pánové v zadu.

Hlučný hovor rozléhal se dole, ale Málčin hlásek v něm nezněl.

Když se společnost ubírala kolem dvora, hovor zmlkl a každý plaše podíval se do oken; o pojednáních se však nemluvalo.

Při rozchodu Málčina sama stiskla Beránkovu ruku a podívala se mu do očí.

„Má účta, slečno,“ uklonil se jí uctivě jako jindy.

Proč je tak tuze plachý, nesmělý, bázliv? Netroufá si, netroufá. Děťma.

Rozjímajíc o tom, volně přecházela a zadumavě, polohlasně popěvala si písničku beže slov.

„Má účta, slečno!“ Pan tajemník salutuje, usmívaje se pod vousy jako kocour, ukláněl se před ní.

„A — pan tajemník — dobrý večer!“

„Slečna pořád jako vlastovička,“ potměšile chválil.

„Vždyť je tak krásně!“ zadeklamovala. „Pan Beránek vám také odešel někam do polí, že?“

Tajemník mávl rukou.
„I ne, ujel mi, ze prý přes neděli,“ mině se zdá, že on kantárek někam zapadá — a pan tajemník chmuřil se do šera a poklepal nohou.

„Snad ne nějaká láska?“ vysokým, pronikavým hláskem tážala se Málčina.

Rěkla to vesele, zasmála se, ale pan tajemník cítil, že je v těch slovech nedečkavá úzkostlivost.

„Nevím, nechci pomlouvat, ale tak se mi to kolikrát zdálo, že tam doma něco má —“

Slečka Málčina chtěla se opět zasmáti, ale byly to jen zvuky, jako kdyby uhnána hlasitě oddychovala.

„Ach — náš tatínek jde s pole,“ náhle vykřikla a rychlými kroky houpala se naproti oblémému panu Darbujánovi.

„Má účta, slečno!“ volal za ní pan tajemník a volně vracel se, odkud přišel.

(Dokončení.)

Pohledy do Litvy.

Počítá Eduard Jelíněk.

(Pokračování.)

Mezi tím rozlévala se také již po celé Litvě jasné záře vysokého učení vilenského. Hlavní škola, bývalý carský ukazem dne 4. dubna roku 1803 povýšena na universitu, skládala se ze čtyř fakult: fysiko-mathematické, lékařské, morálno-politické (s theologií) a literární (s krásnými uměními). Zvláště zdokonalila se universita za rektorství Jana Śniadeckého (1807—1814*), který sám jsa vědec hlubokomyslný, vedl ji k onomu vrcholu dokonalosti, jež ji postavila do popředí vědeckých učilist v Evropě. Později za rektorství Malewského a Twardowského (1815 až 1825) pronikala nálada poetická a cit. Z jiných profesorů at jen vzpomenu: věhlasného Jachyma Lelewela a St. a J. Jundzillu** vedle celé rady odborných vědců a kuratora knížete Adama Czartoryského, který požíval u dvora v Petrohradě mnoho přízně.

Mládež, spěchající toho času k »jasnému

majáku věd« netoliko z vlastní Litvy, ale i z Bílé Rusi, Volyně, Podolí a Ukrajiny (počet posluchačstva dosáhl plného tisíce), tvořila mocnou družinu, jejíž pojitkem bylo přátelství, bratrství, touha po vědě a krásě. Horoucí mysl vlastenecká, jak jsme již viděli, klčila v mladých srdcích zajisté již za prahy venkovských dvorků, starožitné, historickou slávou obastřené město ji jen rozněcovalo a utvrzovalo. V popředí této mládeže stál Tomáš Zan, kolem něhož shromazďovali se všichni, i — Adam Mickiewicz! Roku 1819 sestoupili se ve spolek »Proměnlivých«, jehož účelem bylo šířit zálibu ku vědě a národnosti, mravnost, bratrství a společnou pomoc v každé neohodě. Do jaké míry byl spolek tento tajný, o tom rozeházejí se zprávy, z nichž některé ukazují i k tomu, že stanovy Towarzystwa Promienistych potvrdil sám rektor Malewski ve srozumění s kurátorem; ale jisto jest, že sdružení zrušeno bylo r. 1821, načež vznikl z téhož nový, skutečně již tajný spolek Filaretů, t. j. milovníků kností, se zvláštním odborem filomatů. V něm soustředili se vedle náčelníka Tomáše Zana zejména Adam Mickiewicz, pozdější soudruh jeho na cestách Antonín Odyniec († 1855), Jezowski, Czeczot, Malewski, Suzin, Kowalewski, Wernikowski a j. Do nového sdružení vstupovali odtud i osobnosti mimo universitu stojící. Není bezpečných zpráv, do jaké míry tajný spolek působnost svou, zděděnou ostatně k družení předešlého, vyvíjel, ale jeví se zajisté převážně jen v ideálním horlení pro vlast. Mládež scházela se hromadně v příbytcích svých neb u svých příznivců, podnikala výlety (majówki) do malebného okolí Vilna, předčítala si navzájem své literární prvotiny a připravovala se vědomě i vážně k přístupu svému poslání. V tomto kruhu měl Mickiewicz své první posluchače, v něm vznikly první polské inprovisace. Zkvětající vědecká i vlastenecká literatura, ujmající se vydátně ve Vilně, rozšiřovala obzor nadšenců.

Tu stala se pojednou věc na pohled nepatrná, která však rozhodující měla vliv na velké události. Zak V. třídy vilenského gymnasia, jménem Plater, napsal ve škole dne 3. května 1823 na tabuli slova: »Wiwat konstytucya 3. maja 1791.«

Nastalo po té rozsáhlé vyšetřování, k němuž se později dostavil i senátor Novosiłcov. Následek byl, že soud, který odsoudil školáka Platera a několik jeho soudruhů v »soldatů« přenesl působnost svou i na vyšetřování mládeže universitní. Obviněné osoby zatčeny a uvězněny v několika klášterech. (Viz Dziady Mickiewiczovy III.) Postrach a poplach naplnil celou Litvu. Brzy potom vydan jest 14. srpna r. 1824 rozsudek, Mickiewicz byl vypovězen do Petrohradu, duše Filaretů, Tomáš Zan, do Orenburgu, Czeczot, Suzin a mnozí jiní do Moskvy, Kazaně, Oděsy. Odtud květ litevské mládeže strádál ve vyhnanství, jehož podrobnosti jinde obsáhleji jsme načrtli. Znamenáme tu jen, co sám Mickiewicz připsal ke svým Dziadům: »Všichni spisovatelé souhlasí s tím, že v životě zakl. vilenských bylo cosi mystického, tajemného. Mystický, lahodný, ale neohrožený charakter Tomáše Zana, nábožná odhodlanost, bratrská jednota a láska mladých vězňů zůstávaly hluboký dojem v myslí těch, kteří byli svědky neb účastníky oněch událostí. Ličení toto zdá se přenášeti čtenáři do časů dávných, do časů víry a zázraků.«

Veliká změna ve vnitřním ústrojí university, jaká nastala vyhnanstvím mládeže na pomezí Sibíře a do hloubi Ruska, jakož i odstranění některých učitelů, dovršena pak tím, že na místo kuratora povolán senátor Novosiłcov. Ale dnově této bašty civilizační a záře její rozlévající se po dalekých krajích litevských, byly již sečteny. Když r. 1831 provalil se kvas listopadového povstání a se všemi důsledky zapsal se do dějin národa, universita vilenská po 254letém trvání od založení jako

akademie, carským ukazem dne 1. května r. 1832 zavřena. Zároveň zavřena valná část polských škol na Litvě a zrušeno 190 klášterů. Širky universitní převezeny z velké části do Kyjeva a Charkova. Znovuzřízená akademie lékařsko-chirurgická trvala pak jen málo let, byvalý rovněž zrušena r. 1841, a akademie duchovní přeložena do Petrohradu (1842). Z jiných současných pohrom, zasahujících citelně veškeré ústrojí společnosti na Litvě, připomínáme jen ukaz ze dne 18. dubna roku 1832, vypovídající listem rodin do vyhnanství a ukaz ze dne 31. října 1832 (konfiskace majetku v povstání zúčastněných osob). Roku 1834 vystoupila v popředí otázka Unitů.* Po té nastala zhouba emisarství Konarského (1837 až 1841) a r. 1843 zahájila ve Vilně činnost svou komise, svolaná za příčinou zjištění práv šlechtických. Kdož nemohl listinami se doložit, zapsáni jsou mezi »graždany« a t. zv. odno-dvorce.

Takové a jiné pohromy nemohly ovšem zůstat bez následků, které jeví se přirozeným způsobem v ochabnutí pruhy veřejného života. Ale osvětové hnutí a snažení zapustilo na Litvě kořeny již tak hluboké, že aspoň jistá vzpruha nastala opět, jakmile okolnosti jí přály. Mnohá posilující důvěra a velice naděje skládány v nového cara Alexandra II., nastoupivšího právě vládu a trůn obrovské říše. V té příčině projevem nejpamatnější jest založení musea starožitností a archeologické komise, jež r. 1855 k životu povolal hrabě Eustach Tyszkiewicz z Lohojška, starožitník horlivý, učený i obětavý. Celý svůj život posvětil znamenitě této muš badání předhistorických památek litevských a slovanských, jehož množství nashbíral a k užiti veřejnosti museu daroval. Nejdůstojnější to nástupce Chodakowského i Potockého.

K umístění sbírek již při vzniku bohatých získány jsou nádherné místnosti v budově po-universitní, zejména bohatě vyzdobený sál auly s malbami Smuglewiczovými.

1. ledna 1856 odevzdáno museum veřejnosti a hned po té dne 11. ledna konalo se první sezení komise archeologické, jejíž činnost pronikla okamžitě. Nový spolek zaval záhy vynikající místo v řadě podobných vědeckých ústavů v Evropě a znamenitě zasloužil se jmenovitě o rozvoj archeologie slovanské. Sam car Alexandr II. jmenoval předsedou i kurátorem společností zaslužilého hr. Tyszkiewicz, jehož náměstkem byl Michał Balinski. Členů skutečných bylo 75, čestných 55, spolupracovníků 45, v tom počtu nejznamenitější učenci netoliko polští, ale i ruští, čeští, lužičtí a jiní. Dosti jest vzpomenuiti Teodora Narbutta, Kraszewského, Malinowského, Kirkora, Joehera, K. V. Wójcieckého, V. A. Maciejowského, J. Lepkowského, J. Mayera, J. Kremera, A. Grabowského, A. Z. Helcela, hr. Tyta Działynského, pak z Rusů hr. Uvarova, Saveljeva, Polenova, Kunika, Koršunova, z Ukrajiny Safatika, V. Hanka, K. V. Zapa, L. Rittersberga a j. Takové častenství dávalo společnosti ráz široce slovanský. Kromě toho veřejná štedrost nenastala obohacovala sbírky, k nimž přispíval také car Alexandr II. Hrabě Rajnold Tyzenhaus věnoval vzácný kabinet ornitologický (1093 kusů), ze zbytků universitních utvořen kabinet mineralogický, bibliotéka a archiv rozmožen sbírkami kn. Sapiehů, šlechta litevských gubernií pořídila na svůj náklad skvělý nábytek. Když r. 1858 Kirkor uveřejnil katalog sbírek, vykazoval již 2920 vykopanin, věci numismatických a heraldických 3401, obrazů 128, rytin 3101. Bibliotéka čítala 11428 svazků, rukopisů, privilegií; aktů a autografů počítalo se 1671. Po té až do r. 1864 rozmnožovaly se sbírky neustále a hojně.**

(Dokončení.)

* Odtud náboženská otázka na Litvě zase smutný list vyplňuje v novověkých dějinách. Jinde o tom obsáhleji se rozepíšeme. Srv. Dzieje Kościoła unickiego na Litwie i Rusi w XVIII i XIX wieku uwazane głównie ze względu na przyczynę jego upadku. Nap. X. Edward Likowski. W Poznaniu 1880 str. 495.

** R. 1879 vydaný ruský katalog, sestavený Dobrianským, vyazuje 10 976 čísel.

* Srv. naše Slovanské čty (Praha 1889). Vilenská mládež, strana 103. Adam Mickiewicz na Rusi, str. 115.

Po škole.

Kýto dle obrazu J. P. LEEMPOELSA.

Jakoby kámen do vody zahodil...

Napsala Mária Z.

(Překladovka)

Anna, která dosed viděla v tomto úžase duše vše dvojnásobně zjasněno, zahlédla, že Helena pátrá po dverech druhého salonu, ale jakoby nahodile a nedbale.

Vyšel Jiří, zamířil skutečně k ní a zeptal se jí něco. Helena přikývla, natahující dlouhou, skrčenou rukavičku.

Chvilí tak postáli.

On v podivu, ona s vítězným úsměvem na rtech.

Přišla sem úmyslně, aby dokázala Anně, že dovede přivábit za sebou jejího muže, že

k ní přilnul, jako se bodlák uchytl na lemu jejich šatů.

Jiří za řeči pohlédl šikmým pohledem tam, kde seděla jeho žena, přikývl a odloučiv se od Heleny zamířil k ní.

Anna viděla posměch, který přelétl Heleninu tvář, a viděla, jak se vleče, usmívající se, sama do druhého salonu.

«Slečna Helena, už před večerí mne žádala, abych ji s tebou seznámil: pojd', představím vás!» promluvil k Anně poprvé za celý večer její muž. «Opravdu velice si toho přeje!»

Annou až v hlavě zabolelo.

«Chce mě znát?» řekla hrubě, chraptivým hlasem. «Nuže tedy, kde je?»

Jiří se obrátil a udiven pohlédl na Annu.

«Odvedl ji nejspíš někdo!» odpověděl. «Ale nevádí! Pojdme k ní!»

Podával rámě své ženě.

Ona ho nepřijala. Zasmála se zlostně. Vyčítala zřejmý úmysl Helenin. Viděla ji odcházet a poznala, jakým způsobem ji chtěla pokorit.

Vstala a došla k oknu. Jiří udiven za ní. Zadívala se z okna do temné, úzké ulice, kde vítr shasil plynová svítla. Plameny se bránily a prohýbaly, žlutě vzplanuly novou silou a hned zpola tlasínaly v modré, chladné světlo.

«Stojíme tu jako dva zamilovaní, vysmějí se nám!» řekl Jiří nevrle.

«Jindy se vysměchu nebál!» prolétlo Anninou myslí. Trhla rameny a mlčela. Přitiskla čelo na sklo.